Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 11 czerwca 2026 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Zbliżanie ustawodawstw – Usługi finansowe – Dostęp do podstawowego rachunku płatniczego – Dyrektywa 2014/92/UE – Artykuł 16 ust. 4 – Zapobieganie wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy i finansowania terroryzmu – Dyrektywa (UE) 2015/849 – Konsument wpisany do wykazu urzędu ds. kontroli aktywów zagranicznych departamentu skarbu Stanów Zjednoczonych – Odmowa otwarcia takiego rachunku płatniczego

W sprawie C-81/24 [Jenec] [i]

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Okrajno sodišče v Mariboru (sąd rejonowy w Mariborze, Słowenia) postanowieniem z dnia 25 stycznia 2024 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 31 stycznia 2024 r., w postępowaniu:

LH

przeciwko

OTP banka d.d., dawniej NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: I. Jarukaitis (sprawozdawca), prezes izby, K. Lenaerts, prezes trybunału, pełniący obowiązki sędziego czwartej izby, M. Condinanzi, N. Jääskinen i R. Frendo, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Richard de la Tour,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu LH – A. Mužina, odvetnik,

– w imieniu OTP banka d.d., dawniej NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR – A. Mitić, odvetnica,

* Język postępowania: słoweński.

[i] Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa. Nie odpowiada ona rzeczywistej nazwie ani rzeczywistemu nazwisku żadnej ze stron postępowania.

– w imieniu rządu słoweńskiego – J. Morela, w charakterze pełnomocnika,

– w imieniu Parlamentu Europejskiego – A. Droin, J. Etienne oraz M. Peternel, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Rady Unii Europejskiej – I. Gurov, P. Mahnič oraz K. Pleśniak, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – B. Rous Demiri, P. Vanden Heede oraz G. von Rintelen, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 4 września 2025 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 16 ust. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz.U. 2014, L 257, s. 214) oraz art. 48 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy LH, osobą fizyczną, a OTP banka d.d., dawniej NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR (zwanym dalej „bankiem OTP”), w przedmiocie otwarcia rachunku bankowego.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa 2014/92

3 Motywy 34 i 47 dyrektywy 2014/92 mają następujące brzmienie:

„(34) Państwa członkowskie powinny zagwarantować, by konsumenci zamierzający otworzyć rachunek płatniczy nie byli dyskryminowani ze względu na obywatelstwo lub miejsce zamieszkania. Chociaż istotne jest zapewnienie przez instytucje kredytowe, by ich klienci nie wykorzystywali systemu finansowego do celów niezgodnych z prawem, takich jak oszustwo, pranie pieniędzy czy finansowanie terroryzmu, nie powinny one stwarzać przeszkód konsumentom, którzy chcą czerpać korzyści z zalet rynku wewnętrznego poprzez otwieranie rachunków płatniczych za granicą i korzystanie z nich. Z tego względu przepisy dyrektywy [Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniającej rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE (Dz.U. 2015, L 141, s. 73),

zmienionej dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z dnia 30 maja 2018 r. (Dz.U. 2018, L 156, s. 43) (zwanej dalej »dyrektywą 2015/849«)] nie powinny być wykorzystywane jako pretekst do odrzucania konsumentów mniej atrakcyjnych z perspektywy komercyjnej.

[…]

(47) Instytucje kredytowe powinny odmówić otwarcia podstawowego rachunku płatniczego lub powinny wypowiedzieć umowę takiego rachunku wyłącznie w szczególnych okolicznościach, takich jak niezgodność z ustawodawstwem dotyczącym prania pieniędzy i finansowania terroryzmu czy zapobiegania przestępstwom i prowadzenia dochodzeń w ich sprawie. Nawet w wymienionych przypadkach odmowę można uznać za zasadną jedynie wówczas, gdy konsument nie przestrzega tego ustawodawstwa, a nie z powodu zbyt uciążliwej lub kosztownej procedury sprawdzania zgodności z ustawodawstwem. […]”.

4 Artykuł 16 ust. 1, 2 i 4 tej dyrektywy przewiduje:

„1. Państwa członkowskie zapewniają, by podstawowe rachunki płatnicze były oferowane konsumentom przez wszystkie instytucje kredytowe lub wystarczającą ich liczbę, aby zagwarantować dostęp do tych rachunków wszystkim konsumentom na swym terytorium i zapobiegać zakłóceniom konkurencji. […]

2. Państwa członkowskie zapewniają konsumentom legalnie przebywającym w Unii [Europejskiej], w tym konsumentom bez stałego adresu i osobom ubiegającym się o azyl oraz konsumentom, którym nie przyznano zezwolenia na pobyt, ale których wydalenie jest niemożliwe z przyczyn prawnych lub faktycznych, prawo do otwarcia i korzystania z podstawowego rachunku płatniczego w instytucjach kredytowych zlokalizowanych na ich terytorium. […]

[…]

4. Państwa członkowskie zapewniają, by instytucje kredytowe odrzucały wniosek o otwarcie podstawowego rachunku płatniczego, gdy otwarcie takiego rachunku skutkowałoby naruszeniem przepisów dotyczących zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu działalności terrorystycznej ustanowionych w dyrektywie [2015/849]”.

Dyrektywa 2015/849

5 Motywy 22 i 30 dyrektywy 2015/849 mają następujące brzmienie:

„(22) Ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu nie jest takie samo w każdym przypadku. W związku z tym należy stosować całościowe podejście oparte na analizie ryzyka. Podejście oparte na analizie ryzyka nie jest wariantem nadmiernie liberalnym dla państw członkowskich i podmiotów zobowiązanych. Obejmuje ono podejmowanie decyzji w oparciu o dowody w celu efektywniejszej identyfikacji ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu zagrażających Unii oraz podmiotom prowadzącym działalność na jej terytorium.

[…]

(30) Ryzyko jako takie ma zmienny charakter, a elementy zmienne, zarówno pojedynczo, jak i łącznie, mogą zwiększać lub zmniejszać potencjalne ryzyko, wpływając tym samym na właściwy poziom środków zapobiegawczych, takich jak środki należytej staranności wobec klienta. Istnieją w związku z tym okoliczności, w których należy stosować wzmocnione środki należytej staranności, oraz inne okoliczności, w których stosowne mogą być uproszczone środki należytej staranności".

6 Artykuł 1 ust. 1 tej dyrektywy przewiduje:

„Celem niniejszej dyrektywy jest zapobieganie wykorzystywaniu unijnego systemu finansowego do prania pieniędzy i finansowania terroryzmu".

7 Artykuł 8 rzeczonej dyrektywy stanowi:

„1. Państwa członkowskie zapewniają podjęcie przez podmioty zobowiązane odpowiednich działań w celu zidentyfikowania i ocenienia ich ryzyka związanego z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu, z uwzględnieniem czynników ryzyka obejmujących ryzyko dotyczące klientów, państw lub obszarów geograficznych, produktów, usług, transakcji lub kanałów dostaw. Działania te są proporcjonalne do charakteru i wielkości podmiotów zobowiązanych.

[…]

3. Państwa członkowskie zapewniają posiadanie przez podmioty zobowiązane strategii, środków kontroli oraz procedur służących skutecznemu ograniczaniu ryzyka związanego z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu oraz skutecznemu zarządzaniu tym ryzykiem zidentyfikowanym na poziomie Unii, państwa członkowskiego oraz na poziomie podmiotu zobowiązanego. Te strategie, środki kontroli oraz procedury muszą być proporcjonalne do charakteru i wielkości podmiotów zobowiązanych.

4. Strategie, środki kontroli i procedury, o których mowa w ust. 3, obejmują:

a) opracowanie wewnętrznych strategii, środków kontroli i procedur, obejmujących wzorcowe praktyki dotyczące zarządzania ryzykiem, zasady należytej staranności wobec klienta, procedury zgłaszania, przechowywanie dokumentacji, kontrolę wewnętrzną, zarządzanie zgodnością z przepisami, w tym, o ile jest to stosowne z uwagi na wielkość i charakter działalności, wyznaczenie pracownika odpowiedzialnego za zapewnienie zgodności z odpowiednimi przepisami na szczeblu kadry kierowniczej, oraz kontrole pracowników;

[…]".

8 Artykuł 13 tej dyrektywy stanowi:

„1. Środki należytej staranności wobec klienta obejmują:

a) identyfikację klienta i weryfikację jego tożsamości na podstawie dokumentów, danych lub informacji pochodzących z rzetelnego i niezależnego źródła […];

b) identyfikację beneficjenta rzeczywistego i podejmowanie uzasadnionych środków weryfikacji jego tożsamości, tak aby podmiot zobowiązany był przekonany, że wie, kim jest beneficjent rzeczywisty […];

c) ocenę i, stosownie do sytuacji, uzyskanie informacji na temat celu i zamierzonego charakteru stosunków gospodarczych;

d) prowadzenie bieżącego monitorowania stosunków gospodarczych, włącznie z badaniem transakcji podejmowanych w trakcie trwania tych stosunków w celu zapewnienia, by prowadzone transakcje były zgodne z wiedzą podmiotu zobowiązanego na temat klienta, profilu działalności oraz ryzyka, w tym, w razie konieczności, źródeł pochodzenia środków, jak również zapewnienie, by posiadane dokumenty, dane lub informacje były na bieżąco uaktualniane.

[…]

2. Państwa członkowskie zapewniają stosowanie przez podmioty zobowiązane każdego z wymogów dotyczących należytej staranności wobec klienta określonych w ust. 1. Podmioty zobowiązane mogą jednak określić zakres podejmowanych środków z uwzględnieniem ryzyka.

[…]

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby podmioty zobowiązane były w stanie wykazać właściwym organom lub organom samorządu zawodowego, że odnośne środki są odpowiednie, biorąc pod uwagę zidentyfikowane ryzyko związane z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu.

[…]”.

9 Artykuł 14 ust. 4 akapit pierwszy dyrektywy 2015/849 przewiduje:

„W przypadku gdy podmiot zobowiązany nie jest w stanie spełnić wymogów należytej staranności wobec klienta określonych w art. 13 ust. 1 akapit pierwszy lit. a), b) lub c), państwa członkowskie wymagają, aby nie przeprowadzał on transakcji za pomocą rachunku bankowego, nie nawiązywał stosunków gospodarczych ani nie przeprowadzał transakcji, oraz aby rozwiązał stosunek gospodarczy i rozważył przekazanie jednostce analityki finansowej zgłoszenia o podejrzanej transakcji w odniesieniu do danego klienta zgodnie z art. 33”.

10 Zgodnie z art. 18 tej dyrektywy:

„1. W przypadkach, o których mowa w art. 18a–24, a także w innych przypadkach wyższego ryzyka określonych przez państwa członkowskie lub podmioty zobowiązane, państwa członkowskie wymagają, aby podmioty zobowiązane stosowały wzmocnione środki należytej staranności wobec klienta w celu odpowiedniego zarządzania odnośnym ryzykiem i ograniczania go.

[…]”.

Prawo słoweńskie

Ustawa o usługach płatniczych

11 Zakon o plačilnih storitvah, storitvah izdajanja elektronskega denarja in plačilnih sistemih (Uradni list RS, nr 7/18, 9/18 i 102/20) (ustawa o usługach płatniczych, usługach emisji pieniądza elektronicznego i systemach płatniczych) przewiduje w art. 180 ust. 1:

„Konsument legalnie przebywający na terytorium Unii […], który zwraca się z wnioskiem o otwarcie podstawowego rachunku płatniczego w Unii […] lub o uzyskanie dostępu do takiego rachunku, nie może być dyskryminowany przez bank w szczególności ze względu na obywatelstwo, miejsce zamieszkania, płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, wyznanie lub przekonania, poglądy polityczne lub inne, przynależność do społeczności narodowej, przynależność do mniejszości narodowej w innym państwie, sytuację majątkową, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Warunki mające zastosowanie do otwarcia podstawowego rachunku płatniczego oraz dostępu do niego nie mogą w żadnym wypadku prowadzić do nieuzasadnionego różnicowania”.

12 Artykuł 181 tej ustawy stanowi:

„1. Wszystkie banki prowadzące rachunki płatnicze konsumentów są zobowiązane do oferowania konsumentom podstawowego rachunku płatniczego.

[…]

3. Konsument legalnie przebywający w Unii […], w tym konsument bez stałego adresu i osoba ubiegająca się o azyl, a także konsument, któremu nie przyznano zezwolenia na pobyt, ale którego wydalenie z terytorium jest niemożliwe z przyczyn prawnych lub merytorycznych, ma prawo do otwarcia podstawowego rachunku płatniczego w banku i korzystania z niego. […]

4. Bank organizuje procedurę otwarcia podstawowego rachunku płatniczego w taki sposób, aby korzystanie z tego prawa nie wiązało się z nadmiernymi trudnościami lub obciążeniami dla konsumenta. […]

[…]

6. Bank odrzuca wniosek konsumenta o otwarcie podstawowego rachunku płatniczego w każdym przypadku, gdy takie otwarcie rachunku skutkowałoby naruszeniem przepisów ustawy regulującej działalność w zakresie zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. W takim przypadku bank podejmuje środki zgodnie z ustawą regulującą dziedzinę przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu.

[…]”.

Ustawa o zapobieganiu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu

13 Artykuł 4 ust. 1 pkt 1 Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ustawy o zapobieganiu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu) (Uradni list RS, nr 48/22) przewiduje:

„Banki i ich oddziały w państwach członkowskich, oddziały banków z państw trzecich oraz banki z państw członkowskich, które tworzą oddział w Republice Słowenii, przyjmują określone w niniejszej ustawie środki mające na celu wykrywanie prania pieniędzy i finansowania terroryzmu oraz zapobieganie im przed lub w związku z przyjęciem, dostarczeniem, wymianą, przechowywaniem, rozporządzaniem lub jakimkolwiek innym zachowaniem odnoszącym się do kwot pieniężnych lub innych wartości majątkowych oraz przy nawiązywaniu stosunków handlowych".

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

14 W dniu 22 października 2017 r. LH usiłował zapłacić na stacji paliw w Lublanie (Słowenia) fakturę wystawioną na swoją małżonkę z rachunku bankowego należącego do tej ostatniej, otwartego w banku OTP. Jednakże po wprowadzeniu przez pracownika tej stacji danych osobowych LH do systemu płatności bank ten zablokował płatność.

15 W piśmie dotyczącym tego zablokowania płatności skierowanym do posiadaczki rachunku wspomniany bank stwierdził, że w świetle wydarzeń politycznych, zwiększonego zagrożenia dla ogólnego bezpieczeństwa i większego ryzyka nadużywania produktów bankowych w celu finansowania terroryzmu i innych poważnych przestępstw bank ten przyjął szereg bardziej rygorystycznych środków w celu wypełnienia obowiązków wynikających z ustawy o zapobieganiu praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu. Środki te, zgodnie z dokumentem wewnętrznym tego banku, obejmują w szczególności przestrzeganie ograniczeń nałożonych przez Office of Foreign Assets Control (OFAC) [urząd ds. kontroli aktywów zagranicznych (OFAC), Stany Zjednoczone Ameryki].

16 W następstwie rzeczonego zablokowania LH wniósł powództwo przeciwko temu bankowi do Okrajno sodišče v Ljubljani (sądu rejonowego w Lublanie, Słowenia). Postanowieniem z dnia 20 kwietnia 2021 r. sąd ten stwierdził brak swojej właściwości miejscowej i przekazał sprawę do Okrajno sodišče v Mariboru (sądu rejonowego w Mariborze, Słowenia), który jest sądem odsyłającym.

17 W dniu 23 marca 2022 r. LH zwrócił się bezpośrednio do banku OTP o otwarcie w jego imieniu podstawowego rachunku płatniczego. Po przedstawieniu przez LH dowodu tożsamości wyjaśniono mu, że system bankowy nie pozwala na otwarcie takiego rachunku w tym banku. LH zwrócił się do wspomnianego banku o doręczenie decyzji na piśmie, czego bank nie uczynił.

18 Pismem z dnia 4 kwietnia 2022 r. LH zmienił w związku z tym swoje żądania przed sądem odsyłającym w celu zobowiązania banku OTP do otwarcia na jego rzecz podstawowego rachunku płatniczego.

19 Sąd odsyłający zastanawia się nad konsekwencjami, jakie umieszczenie danej osoby w wykazie OFAC może mieć w odniesieniu do możliwości otwarcia dla tej osoby rachunku płatniczego. W szczególności sąd ten zastanawia się, czy otwarcie takiego rachunku może stanowić naruszenie przepisów dyrektywy 2015/849. Podnosi on, że o ile dyrektywa ta wyraźnie stanowi, iż instytucje kredytowe powinny wdrożyć środki weryfikacji tożsamości osoby zamierzającej

nawiązać z nimi stosunki gospodarcze, o tyle rzeczona dyrektywa nie stanowi, że należy sprawdzić ewentualne umieszczenie tej osoby w wykazie takim jak OFAC, ani jakie byłyby konsekwencje takiego umieszczenia.

20 Jednakże zdaniem tego sądu, gdyby w takich okolicznościach danej osobie odmówiono otwarcia podstawowego rachunku płatniczego, stanowiłoby to ograniczenie prawa dostępu do takiego rachunku zgodnie z art. 16 ust. 4 dyrektywy 2014/92. Dodatkowo, gdyby prawo Unii należało interpretować w ten sposób, że zezwala ono na taką odmowę, sąd odsyłający zastanawia się również nad zgodnością takiej wykładni z art. 48 Karty, dotyczącym w szczególności domniemania niewinności.

21 W tym względzie sąd odsyłający dodaje, że w dniu 23 lutego 2015 r. prokurator specjalny Republiki Słowenii zakończył i umorzył postępowanie wszczęte przeciwko LH dotyczące tych samych przestępstw, w odniesieniu do których wydano względem niego międzynarodowy nakaz aresztowania. Sąd ten dodaje, że LH nigdzie na świecie nie został skazany za przestępstwo, z powodu którego jego nazwisko zostało wpisane do wykazu OFAC, a Organizacja Narodów Zjednoczonych, Unia Europejska lub Republika Słowenii nie nałożyły na niego żadnego środka ograniczającego.

22 W tych okolicznościach Okrajno sodišče v Mariboru (sąd rejonowy w Mariborze) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy przepis art. 16 ust. 4 dyrektywy [2014/92] zezwala państwom członkowskim na zobowiązanie banków do odrzucenia wniosku konsumenta o otwarcie podstawowego rachunku płatniczego ze względu na to, że konsument ten jest wpisany do wykazu OFAC […], ponieważ w przypadku otwarcia takiego rachunku doszłoby do naruszenia przepisów dyrektywy [2015/849] dotyczących zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu?

2) W przypadku udzielenia na pytanie pierwsze odpowiedzi twierdzącej: czy istnieje wyjątek, w przypadku gdy konsument ten nigdy i nigdzie nie został skazany za przestępstwo, z powodu którego został wpisany do wspomnianego wyżej wykazu, lub w przypadku gdy dane państwo członkowskie, Unia […] lub inna organizacja międzynarodowa, której członkiem jest dane państwo członkowskie lub Unia […], nie przyjęły żadnych środków ograniczających wobec tego konsumenta?

3) Czy odpowiedź twierdząca na pytanie pierwsze oznacza niezgodność z art. 48 [Karty], który ustanawia domniemanie niewinności?

4) Czy odpowiedź przecząca na pytanie drugie oznacza niezgodność z art. 48 [Karta], który ustanawia domniemanie niewinności?”.

W przedmiocie dopuszczalności

23 Bank OTP podnosi, że pytania prejudycjalne są niedopuszczalne. Twierdzi zasadniczo w pierwszej kolejności, że odpowiedzi na te pytania nie są niezbędne do wydania orzeczenia przez sąd odsyłający, ponieważ, po pierwsze, sąd ten nie określił w wystarczający sposób ani ram prawnych i faktycznych sprawy w postępowaniu głównym, ani związku między wykładnią prawa Unii,

o której dokonanie się zwrócił, a sporem w postępowaniu głównym, a po drugie, sąd ten w każdym razie zastosuje jedynie przepisy prawa krajowego, a nie przepisy dyrektyw 2014/92 i 2015/849.

24 W drugiej kolejności bank ten podnosi, że pytania te zostały sformułowane w sposób nieprawidłowy, ponieważ przepisami, których wykładnia jest niezbędna do rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym, są przepisy dyrektywy 2015/849, podczas gdy przepisy dyrektywy 2014/92 dotyczące ograniczenia prawa do podstawowego rachunku płatniczego nie mają w tym celu znaczenia.

25 W trzeciej kolejności wspomniany bank uważa, że prawidłowe stosowanie przepisów dyrektyw 2014/92 i 2015/849 jest tak oczywiste, że nie pozostawia miejsca na jakiekolwiek wątpliwości co do odpowiedzi, jakich należy udzielić na zadane pytania prejudycjalne.

26 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w ramach ustanowionej w art. 267 TFUE współpracy między Trybunałem i sądami krajowymi wyłącznie do sądu krajowego, przed którym zawisł spór i który powinien przyjąć na siebie odpowiedzialność za mające zapaść orzeczenie sądowe, należy dokonanie oceny, w świetle szczególnych okoliczności sprawy, zarówno konieczności wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym po to, aby tenże sąd krajowy był w stanie wydać swoje orzeczenie, jak i znaczenia dla sprawy pytań zadanych Trybunałowi. W konsekwencji, jeśli postawione pytania dotyczą wykładni lub ważności przepisu prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia [zob. wyroki: z dnia 29 listopada 1978 r., Redmond, 83/78, EU:C:1978:214, pkt 25; z dnia 16 czerwca 2015 r., Gauweiler i in., C-62/14, EU:C:2015:400, pkt 24; a także z dnia 24 listopada 2020 r., Openbaar Ministerie (Podrabianie dokumentów), C-510/19, EU:C:2020:953, pkt 25 i przytoczone tam orzecznictwo].

27 Pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się sąd krajowy na gruncie stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny, przy czym prawidłowość tych ustaleń nie podlega ocenie Trybunału, korzystają bowiem z domniemania, iż mają one znaczenie dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie złożonego przez sąd krajowy wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest zatem możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania [wyrok z dnia 23 listopada 2021 r., IS (Niezgodność z prawem postanowienia odsyłającego), C-564/19, EU:C:2021:949, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo].

28 W odniesieniu do pierwszego zarzutu niedopuszczalności, zgodnie z którym wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zawiera luki i nie zawiera informacji niezbędnych do umożliwienia Trybunałowi zarówno zrozumienia kontekstu sprawy w postępowaniu głównym, jak i upewnienia się, że wykładnia przepisów prawa Unii jest niezbędna do rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym, należy zauważyć, że w świetle informacji przedstawionych przez sąd odsyłający nie wydaje się w sposób oczywisty, by wykładnia prawa Unii, o którą zwrócił się sąd odsyłający, była pozbawiona związku z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym lub że problem, z którym mierzy się ten sąd, ma charakter hipotetyczny, ponieważ sąd ten zastanawia się nad wykładnią przepisów dyrektyw 2014/92 i 2015/849 w celu ustalenia, czy odmowa otwarcia przez instytucję bankową rachunku bankowego na nazwisko powoda w postępowaniu głównym jest zgodna z prawem. Ponadto Trybunał dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego i prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na przedstawione mu pytania.

29 Co się tyczy argumentu opartego na okoliczności, że sąd odsyłający stosuje jedynie przepisy prawa krajowego, w związku z czym odpowiedzi na pytania prejudycjalne nie mają wpływu na orzeczenie, które ma zostać wydane w postępowaniu głównym, wystarczy stwierdzić, że z akt sprawy, którymi dysponuje Trybunał, wynika, iż sąd odsyłający zastanawia się właśnie nad wykładnią w szczególności przepisów dyrektyw Unii, które zostały transponowane przez przepisy krajowe mające zastosowanie do sporu w postępowaniu głównym.

30 W odniesieniu do drugiego zarzutu niedopuszczalności, opartego na tym, że pytania zadane przez sąd odsyłający zostały sformułowane w sposób nieprawidłowy w zakresie, w jakim dotyczą one wyłącznie przepisów dyrektywy 2014/92, należy stwierdzić, że zarzut ten również nie może zostać uwzględniony.

31 Jak bowiem wynika z orzecznictwa przypomnianego w pkt 26 i 27 niniejszego wyroku, wyłącznie do sądu krajowego, przed którym toczy się spór i który musi przyjąć odpowiedzialność za mające zapaść orzeczenie sądowe, należy, przy uwzględnieniu okoliczności konkretnej sprawy, zarówno ocena niezbędności, jak i znaczenia dla sprawy pytań przedstawionych Trybunałowi. Ponieważ w niniejszej sprawie zadane pytania dotyczą wykładni przepisu prawa Unii, argument, zgodnie z którym sąd odsyłający powinien był odnieść się do innych przepisów tego prawa w swoich pytaniach, nie ma wpływu na dopuszczalność odesłania prejudycjalnego.

32 Co się tyczy trzeciego zarzutu niedopuszczalności, opartego na tym, że odpowiedź na zadane pytania jest oczywista, wystarczy przypomnieć utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym sama okoliczność, że strona w postępowaniu głównym uważa odpowiedź na pytania prejudycjalne za oczywistą, nie może wystarczyć do uznania wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym za niedopuszczalny (zob. podobnie wyroki: z dnia 1 grudnia 2011 r., Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, pkt 64, 65; z dnia 27 marca 2014 r., Consejería de Infraestructuras y Transporte de la Generalitat Valenciana i Iberdrola Distribución Eléctrica, C-300/13, EU:C:2014:188, pkt 18; a także z dnia 21 grudnia 2021 r., Euro Box Promotion i in., C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 i C-840/19, EU:C:2021:1034, pkt 138 i przytoczone tam orzecznictwo).

33 Z uwagi na powyższe przedstawione pytania należy uznać za dopuszczalne.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

34 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 16 ust. 4 dyrektywy 2014/92 w związku z dyrektywą 2015/849 należy interpretować w ten sposób, że zezwala on państwom członkowskim, aby zobowiązały instytucje kredytowe do odmówienia konsumentowi otwarcia podstawowego rachunku płatniczego z tego tylko powodu, że konsument ten jest wpisany do wykazu osób objętych środkami ograniczającymi nałożonymi przez państwo trzecie.

35 W tym względzie należy zauważyć, że art. 16 dyrektywy 2014/92 przewiduje w szczególności spoczywający na państwach członkowskich obowiązek zapewnienia, aby wszystkie instytucje kredytowe lub wystarczająca ich liczba oferowały wszystkim konsumentom na ich terytorium podstawowe rachunki płatnicze, a także warunki, na jakich instytucje te mogą lub powinny odmówić otwarcia takiego rachunku.

36 Po pierwsze, ust. 2 tego artykułu stanowi bowiem, że każdy konsument legalnie przebywający w Unii ma prawo do otwarcia i korzystania z podstawowego rachunku płatniczego w instytucji kredytowej znajdującej się na terytorium państwa członkowskiego.

37 Po drugie, zgodnie z art. 16 ust. 4 tej dyrektywy państwa członkowskie zapewniają, by instytucje kredytowe odrzucały wniosek o otwarcie podstawowego rachunku płatniczego, gdy otwarcie takiego rachunku skutkowałoby naruszeniem przepisów dotyczących zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu działalności terrorystycznej ustanowionych w dyrektywie 2015/849.

38 Jednakże, jak wynika z motywu 34 dyrektywy 2014/92, przepisy dotyczące zapobiegania praniu pieniędzy nie mogą być wykorzystywane jako pretekst do odrzucania konsumentów mniej atrakcyjnych z perspektywy komercyjnej. Podobnie motyw 47 tej dyrektywy precyzuje, że odmowa otwarcia podstawowego rachunku płatniczego może być uzasadniona jedynie wówczas, gdy konsument nie przestrzega ustawodawstwa dotyczącego prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, a nie tylko z powodu zbyt uciążliwej lub kosztownej procedury sprawdzania zgodności z ustawodawstwem.

39 Wynika z tego, że prawo konsumenta do otwarcia podstawowego rachunku płatniczego na podstawie art. 16 dyrektywy 2014/92 jest uzależnione od przestrzegania przepisów dotyczących zapobiegania praniu pieniędzy i finansowaniu działalności terrorystycznej przewidzianych w dyrektywie 2015/849.

40 Należy zatem zbadać właściwe przepisy dyrektywy 2015/849 w celu ustalenia, po spełnieniu jakich warunków instytucja kredytowa jest zobowiązana, ze względów związanych z zapobieganiem praniu pieniędzy i zwalczaniem finansowania terroryzmu, do nienawiązywania stosunków gospodarczych z klientem, a tym samym na jakich warunkach otwarcie podstawowego rachunku płatniczego może prowadzić do naruszenia art. 16 ust. 4 dyrektywy 2014/92.

41 Na wstępie należy zauważyć, że przepisy dyrektywy 2015/849 o charakterze prewencyjnym mają na celu ustanowienie, zgodnie z podejściem opartym na analizie ryzyka, szeregu środków zapobiegawczych i odstraszających umożliwiających skuteczne zwalczanie prania pieniędzy i finansowania działalności terrorystycznej w celu uniknięcia, jak wynika z motywu 1 tej dyrektywy, sytuacji, w której nielegalne przepływy pieniężne mogłyby szkodzić integralności, stabilności i reputacji sektora finansowego Unii, zagrozić jego rynkowi wewnętrznemu, jak również rozwojowi międzynarodowemu (zob. podobnie wyrok z dnia 17 listopada 2022 r., Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

42 W tym względzie art. 13 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 2015/849 określa środki należytej staranności wobec klienta, które podmioty zobowiązane mają stosować. Obejmują one, zgodnie z akapitem pierwszym lit. a)–c), przede wszystkim identyfikację klienta i weryfikację jego tożsamości na podstawie dokumentów, danych lub informacji pochodzących z rzetelnego i niezależnego źródła, następnie identyfikację beneficjenta rzeczywistego i podejmowanie uzasadnionych środków weryfikacji jego tożsamości, a także wreszcie ocenę i, stosownie do sytuacji, uzyskanie informacji na temat celu i zamierzonego charakteru stosunków gospodarczych.

43 Z kolei art. 14 ust. 4 akapit pierwszy dyrektywy 2015/849 przewiduje, że w przypadku gdy podmiot zobowiązany, taki jak instytucja kredytowa, nie jest w stanie spełnić wymogów należytej staranności wobec klienta określonych w art. 13 ust. 1 akapit pierwszy lit. a), b) lub c) tej dyrektywy, jest on zobowiązany w szczególności do nienawiązywania stosunków gospodarczych z danym klientem.

44 W niniejszej sprawie, z zastrzeżeniem oceny sądu odsyłającego, wydaje się, że żaden z warunków określonych w art. 14 ust. 4 akapit pierwszy wspomnianej dyrektywy nie został spełniony. Jak wynika bowiem z akt sprawy przedłożonych Trybunałowi, po pierwsze, tożsamość klienta, a mianowicie LH, została stwierdzona i nie zostało podniesione, że nie jest on rzeczywistym beneficjentem planowanych stosunków gospodarczych, które polegają na otwarciu podstawowego rachunku płatniczego, a po drugie, bank OTP odmówił otwarcia takiego rachunku wyłącznie z tego powodu, że klient ten został umieszczony w wykazie OFAC.

45 Tymczasem dyrektywa 2015/849 nie przewiduje, że umieszczenie w wykazie OFAC lub w jakimkolwiek innym wykazie tego samego rodzaju sporządzonym przez państwo trzecie automatycznie skutkuje zakazem nawiązywania przez instytucję kredytową stosunków gospodarczych z danym klientem.

46 Przeciwnie, po pierwsze, jak wynika w szczególności z art. 8 dyrektywy 2015/849, podejście oparte na ocenie ryzyka zakłada ocenę tego ryzyka, która w ramach systemu ustanowionego przez tę dyrektywę przeprowadzana jest na trzech poziomach, a mianowicie najpierw na poziomie Unii przez Komisję, następnie na poziomie każdego państwa członkowskiego i wreszcie na poziomie podmiotów zobowiązanych. Po drugie, ta ocena ryzyka warunkuje w szczególności przyjęcie przez te podmioty odpowiednich środków należytej staranności wobec danego klienta. W braku takiej oceny ani dane państwo członkowskie, ani ewentualnie rzeczone podmioty nie mogą bowiem podjąć decyzji co do środków, jakie należy w danej sytuacji zastosować (zob. podobnie wyrok z dnia 17 listopada 2022 r., Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

47 W tym względzie należy przypomnieć, że dyrektywa 2015/849 ustanawia w sekcjach 1–3 rozdziału II, zatytułowanego „Zasady należytej staranności wobec klienta”, trzy rodzaje środków należytej staranności wobec klienta, to znaczy środki standardowe, środki uproszczone i środki wzmocnione. Środki te mają na celu zapobieżenie tym działaniom, a przynajmniej utrudnienie ich w możliwie największym zakresie, poprzez utworzenie w tym celu barier na wszystkich etapach, które działania te mogą obejmować, w odniesieniu do osób zajmujących się praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu (wyrok z dnia 17 listopada 2022 r., Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo).

48 Jeżeli chodzi o wzmocnione środki należytej staranności, należy zauważyć, że art. 18 ust. 1 dyrektywy 2015/849 wymienia określone sytuacje stwarzające większe ryzyko prania pieniędzy i finansowania terroryzmu, w których państwa członkowskie wymagają od podmiotów zobowiązanych stosowania takich środków należytej staranności wobec klientów w celu właściwego zarządzania tym ryzykiem i ograniczania go. Tym samym takie wzmocnione środki należytej staranności powinny być stosowane przez te podmioty w szczególności w przypadkach większego ryzyka wskazanych przez państwa członkowskie lub podmioty zobowiązane (zob. podobnie wyrok z dnia 17 listopada 2022 r., Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, pkt 37).

49 W związku z tym w takich przypadkach stosowanie wzmocnionych środków należytej staranności zakłada, zgodnie z podejściem opartym na ocenie ryzyka, uprzednią identyfikację przez państwo członkowskie lub podmiot zobowiązany podwyższonego ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. W rezultacie w tych przypadkach przypisanie klientowi wyższego poziomu ryzyka, a w konsekwencji zastosowanie wobec niego wzmocnionych środków należytej staranności, nie jest automatyczne (zob. podobnie wyrok z dnia 17 listopada 2022 r., Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, pkt 38).

50 Motyw 22 dyrektywy 2015/849 stanowi bowiem, że podejście oparte na analizie ryzyka nie jest wariantem nadmiernie liberalnym dla państw członkowskich i podmiotów zobowiązanych, lecz obejmuje ono podejmowanie decyzji w oparciu o dowody w celu efektywniejszej identyfikacji ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu zagrażających Unii oraz podmiotom prowadzącym działalność na jej terytorium (wyrok z dnia 17 listopada 2022 r., Rodl & Partner, C-562/20, EU:C:2022:883, pkt 71).

51 Wynika z tego, że umieszczenie danej osoby w wykazie OFAC lub w jakimkolwiek innym wykazie tego samego rodzaju sporządzonym przez państwo trzecie może stanowić istotny czynnik ryzyka, który instytucja kredytowa jest zobowiązana uwzględnić w ramach zindywidualizowanej oceny ryzyka prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Jednakże w przypadku takiego czynnika ryzyka dyrektywa 2015/849 nie przewiduje, że taka instytucja automatycznie odmawia nawiązania stosunków gospodarczych z klientem objętym takim wpisem, lecz nakłada na tę instytucję obowiązek zastosowania wzmocnionych środków należytej staranności po przeprowadzeniu zindywidualizowanej oceny wszystkich istotnych czynników ryzyka w okolicznościach związanych z planowanymi stosunkami gospodarczymi.

52 W tym względzie prawdą jest, jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 52 opinii, że sam charakter podstawowego rachunku płatniczego o ograniczonej funkcjonalności zmniejsza ryzyko prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, które może być związane z jego otwarciem.

53 Nie można jednak wykluczyć, że w wyniku takiej oceny instytucja kredytowa uzna, iż nie jest w stanie skutecznie zarządzać za pomocą środków proporcjonalnych do jej charakteru i wielkości ryzykiem prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu związanym ze stosunkami gospodarczymi, nawet jeśli planowane stosunki gospodarcze ograniczają się do otwarcia podstawowego rachunku płatniczego.

54 Jedynie w takim przypadku odmowa otwarcia podstawowego rachunku płatniczego mogłaby opierać się na art. 16 ust. 4 dyrektywy 2014/92.

55 W niniejszej sprawie do sądu odsyłającego będzie zatem należało dokonanie oceny, czy odmowa otwarcia podstawowego rachunku płatniczego dla LH była oparta na zindywidualizowanej ocenie ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, z uwzględnieniem wszystkich istotnych czynników poza samym umieszczeniem LH w wykazie OFAC, oraz czy bank OTP był w stanie zapewnić za pomocą proporcjonalnych środków bieżące monitorowanie planowanych stosunków gospodarczych, o którym mowa w art. 13 ust. 1 lit. d) dyrektywy 2015/849, w przypadku otwarcia takiego rachunku.

56 W świetle całości powyższych rozważań odpowiedź na pytanie pierwsze powinna brzmieć następująco: art. 16 ust. 4 dyrektywy 2014/92 w związku z dyrektywą 2015/849 należy interpretować w ten sposób, że nie zezwala on państwom członkowskim, aby zobowiązały instytucje kredytowe do odmówienia konsumentowi otwarcia podstawowego rachunku płatniczego z tego tylko powodu, że konsument ten jest wpisany do wykazu osób objętych środkami ograniczającymi nałożonymi przez państwo trzecie, bez przeprowadzenia przez daną instytucję kredytową zindywidualizowanej oceny ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu związanego z planowanymi stosunkami gospodarczymi.

W przedmiocie pytań od drugiego do czwartego

57 Biorąc pod uwagę odpowiedź udzieloną na pytanie pierwsze, nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytania od drugiego do czwartego, ponieważ zostały one zadane jedynie na wypadek, gdyby odpowiedź na pytanie pierwsze była twierdząca.

W przedmiocie kosztów

58 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 16 ust. 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego w związku z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/849 z dnia 20 maja 2015 r. w sprawie zapobiegania wykorzystywaniu systemu finansowego do prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu, zmieniającą rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 648/2012 i uchylającą dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2005/60/WE oraz dyrektywę Komisji 2006/70/WE, zmienioną dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/843 z dnia 30 maja 2018 r.,

należy interpretować w ten sposób, że:

nie zezwala on państwom członkowskim, aby zobowiązały instytucje kredytowe do odmówienia konsumentowi otwarcia podstawowego rachunku płatniczego z tego tylko powodu, że konsument ten jest wpisany do wykazu osób objętych środkami ograniczającymi nałożonymi przez państwo trzecie, bez przeprowadzenia przez daną instytucję kredytową zindywidualizowanej oceny ryzyka prania pieniędzy lub finansowania terroryzmu związanego z planowanymi stosunkami gospodarczymi.

Podpisy